

31 Amsterdam, 'Expertsystemen in de medische praktijk', bl. 2574 (1994).

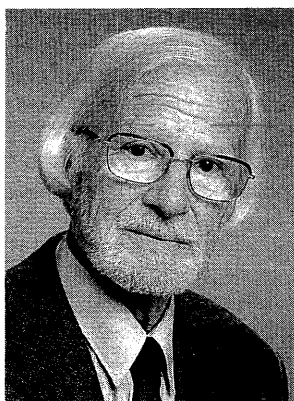
Februari

- 1 Groningen, 'Inleiding in de beoefening van de geschiedenis der geneeskunde', bl. 1789 (1994).
- 2 Amsterdam, Amsterdamsche Neurologenvereniging.
- 2 Amsterdam (PAOG), 'Prenatale diagnostiek: vandaag en morgen', bl. 2374 (1994).
- 2 Groningen (De Oosterpoort), nascholingsdag voor bedrijfsartsen en verzekeringsgeneeskundigen (tel. 058-139735 H.W.Post Uiterweer Bedrijfsgezondheidsdienst RBB).
- 2 Utrecht (Jaarbeurs), herhaling van de studiemiddag over de Wet op de (geneeskundige) behandelingsovereenkomst (tel. 030-729977 Medilex seminars).
- 2-3 Leiden (Boerhaave), 'Medicamenteuze therapie - controversen en nieuwe inzichten', bl. 2575 (1994).
- 2-4 Amsterdam (Marriott Hotel), 2nd International symposium on drug transport to the brain (tel. 071-274341 mw.F.J.Velthorst).
- 3 's-Gravenhage (Ned. Congresgebouw), 'De oudere patiënt in het algemeen ziekenhuis'.
- 3 Groningen, minisymposium 'Regulatie en de-regulatie van de celcyclus' (tel. 050-632913).
- 3 Nijmegen (PAOG), 'Toegangschirurgie van het pre-auriculaire en submandibulaire gebied', bl. 2575 (1994).
- 3-4 Arnhem en Rozendaal, 'Nieuw zicht in het gewricht' (tel. 053-328289 Euregio Trauma Stichting).
- 4 Amsterdam (VU), Jubileumcongres ter gelegenheid van 25 jaar hulpverlening aan transseksuelen en travestieten (tel. 020-4440542, tst. 199).
- 6 e.v. Utrecht (De Uithof), 'Organisatie van de gezondheidszorg: actuele thema's voor professionals', bl. 2575 (1994).
- 7 Amsterdam (PAOG), 'Kleuterzorg nieuwe stijl', bl. 1044 (1994).
- 7 Groningen (AZU), 'RUGgeSteun', bl. 50.
- *8 Capelle a/d IJssel (Pfizer), 'Consequenties van de vergrijzing in Nederland', bl. 102.
- 8-10 Rotterdam (De Doelen), 'Gynaecologie; preventie, diagnostiek en therapie anno 1995', bl. 2630 (1994).
- 9 e.v. Nijmegen, Postdoctorale beroepsopleiding 'Ethiek in de zorgsector', bl. 2416 (1994).
- 9-11 Amsterdam (AMC), 'Colorectal cancer: from gene to cure' (tel. 020-5663962 mw.H.Stockmann/EPGSS).
- 9-11 Blankenberge (België), Bronkhorst Colloquium, bl. 1838 (1994).
- 10 Nijmegen (PAOG), 'Eens rugpijn... altijd patiënt', bl. 2416 (1994).
- 10-11 Nijmegen (Kath. Universiteit), 'International workshop on hyperimmunoglobulinemia D and periodic fever' (tel. 080-614763).
- 12-17 Schiermonnikoog (Boerhaave), 'Klinische epidemiologie op Schiermonnikoog', bl. 2575 (1994).
- *15 Nieuwegein (Mercure), 'Geneesmiddelen en intramurale budgetkrapte', bl. 102.
- 16-17 Bunnik (PAOG), 'Echoscopie in de obstetrie en gynaecologie', bl. 2466 (1994).
- 16-17 Capelle a/d IJssel (Nascholingscentrum Huisartsen CAR), 'Kindergeneeskunde' (tel. 010-2200235).
- 17 Leiden (Boerhaave), 'Meta-analyse', bl. 2575 (1994).
- 17 Leiden (Boerhaave), 'Geriatric in de verpleegkunde', bl. 2575 (1994).
- 17 Nijmegen (PAOG), 'Rond sterven en dood - besluitvorming in de laatste levensfase', bl. 2416 (1994).
- 17 e.v. Utrecht, Nascholing tuberculosebestrijding, bl. 2682 (1994).

- *17-18 Amsterdam (OLVG), 'Transradial artery coronary angioplasty' (tel. 031-33500571/33500500).
- 18 Utrecht (AZU), Nederlandse Vereniging voor Radiodiagnostiek (tel. 030-474294).
- 21 Amsterdam (PAOG), 'Insuline instellen door de huisarts bij type 2-diabetes mellitus', bl. 2682 (1994).
- *21 Eindhoven, Stichting Zelfhulp Netwerk Eindhoven/Kempenland (tel. 040-118328).
- 22 Nijmegen (PAOG), 'Een open oog voor oogheelkunde in de huisartspraktijk', bl. 2416 (1994).
- *22 Utrecht (AZU), 'Klachtrecht cliënten zorgsector, WGBO, BOPZ', bl. 50.

Personalia

In memoriam prof.dr.J.F.Hampe. - Op 14 november jl. overleed te Amsterdam prof.dr.J.F.Hampe, emeritus hoogleraar in de pathologische anatomie aan de Universiteit van Amsterdam. Jan Hampe werd geboren op 26 september 1911 te Munnikemoer bij Ter Apel. Zijn medische studie aan de Universiteit van Amsterdam werd in 1937 afgesloten met het artsexamen, gevolgd door zijn specialisatie in de pathologische anatomie onder prof.Deelman. In 1942 werd hij ingeschreven als patholoog-anatoom en promoveerde hij op een proefschrift over silicose en asbestose. Sinds 1940 was hij intensief betrokken bij het onderwijs in de pathologie.

Direct na de bevrijding kreeg hij een aanstelling als prosector bij prof.Deelman. Hij vervulde deze functie tot 1955, zij het de laatste paar jaar met een gedeeltelijke aanstelling daar hij toen tevens werkzaam was in de Diakonesseninrichting, het Burgerziekenhuis en de Valeriuskliniek

Hampes wetenschappelijk onderzoek in deze periode was speciaal gericht op carcinomen en andere proliferatieve aandoeningen, in het bijzonder van

de mamma. Het was een onderwerp dat hem nooit meer losliet. Hij was lid van een commissie van de World Health Organization (WHO) voor de classificatie van menselijke mammatumoren, mede-oprichter van een centrum voor vergelijkende mammapathologie, eveneens van de WHO, en oprichter en voorzitter van de 'mammaclub'. Het was dan ook geen wonder dat hij in 1955 werd aangesteld door het Nederlands Kanker Instituut/Antoni van Leeuwenhoekhuis als hoofd van de afdeling Pathologie.

Per 1 januari 1963 werden Hampe en ik tegelijkertijd benoemd tot hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam, beiden met als leeropdracht 'de ziektekundige ontleedkunde en de gerechtelijke geneeskunde' (de algemene pathologie werd toen nog door klinici gedoceerd). In afwachting van de renovatie van het pathologisch-anatomisch laboratorium van het Wilhelmina Gasthuis werd Hampe aangesteld als buitengewoon hoogleeraar in deeltijd, een functie die 3 jaar later werd omgezet in een gewoon hoogleraarschap. Hiermee kwam een einde aan zijn werkzaamheid bij het Kanker Instituut.

In 1970 verhuisde hij naar het Binnengasthuis, waar de afdeling Pathologie universitair was geworden en gekoppeld was aan het laboratorium van het Wilhelmina Gasthuis, zodat een nauwe band en een intensieve samenwerking tussen beide instituten ontstonden.

Hampes wetenschappelijke interesse werd onder andere tot uitdrukking gebracht in het voorzitterschap van het Universitaire Kankercentrum en het lidmaatschap van onder meer de Gezondheidsraad. Ook het onderwijs had zijn volle aandacht. Hij was een boeiend docent met een vaak originele aanpak van een onderwerp. Maar bovenal was hij arts, 'in het microscopisch preparaat de patiënt ziende', zoals hij stelde in zijn rede bij zijn ambtsaanvaarding in 1963. Dat heeft hem steeds voor ogen gestaan bij zijn onderwijs, bij de opleiding van assistenten en vooral ook bij zijn eigen diagnostiek. In januari 1979 ging hij met emeritaat.

Ik denk dat veel van zijn vrienden en collega's aan Hampe zullen terugdenken niet in de eerste plaats als hoogleraar of patholoog, maar als mens, een uitzonderlijk maar vooral ook een beminnelijk mens. In de vele jaren van samenwerking hebben wij meer dan eens uiteenlopende opvattingen gehad over allerlei kwesties, maar nooit heeft dit aanleiding gegeven tot problemen in de onderlinge verhouding.

Hampe hield van mensen om zich heen, in het bijzonder van de gedachtenwisseling, waarbij hij vaak probeerde door uitdagende beweringen reacties uit te lokken. Zijn gezelschap was altijd boeiend. Hij had een sterk filosofische inslag met een grote belangstelling voor Oosterse filosofie en religies, maar ook verscheidene andere hobby's. In zijn vroegere jaren was dat zijn botter, de 'Moirā'; later verruilde hij die voor een oude, fraaie boerderij in Beets. De laatste paar jaar was het een woonboot in Beets, prachtig gelegen, met een grote tuin ernaast, waarin hij zeer actief was.

Begin 1993 openbaarden zich de eerste symptomen van de ziekte waaraan hij ruim 1,5 jaar later, toch nog zeer onverwacht, zou overlijden. Voor zijn vrouw en kinderen moet het een troost zijn dat in het bijzonder zijn laatste levensperiode een zeer gelukkige geweest is.

C.A. WAGENVOORT

Amsterdam, december 1994

Met Jan Hampe is een origineel mens heengegaan. Die originaliteit kwam zowel in zijn professionele leven als in zijn privéleven tot uitdrukking. Hij heeft voor de medische professie veel betekend. Hij was meer patholoog-ziektekundige dan patholoog-anatoom. Dat bleek ook uit zijn bijdragen aan drie sectoren: het onderwijs, de patiëntenzorg en het onderzoek. Hampe was een geboren didacticus. Hij trok volle collegezalen, ook in de jaren zestig, toen het gezag van vele docenten toch vrij discutabel was. Ook voor zijn naaste medewerkers, zoals De Jager en ondergetekenden, was Hampe een goede leermeester.

De zorg voor patiënten, met name kankerpatiënten, lag hem na aan het hart. Mede met het oog op verbeterde behandeling was hij erg betrokken bij nauwe samenwerking tussen klinici en pathologen. In de patiëntenbesprekingen legde hij vooral de nadruk op goede verslaggeving. De histopathologische diagnostiek was bij Hampe in goede handen; hij was een vraagbaak voor veel pathologen. Ook internationaal werd hij gerespecteerd. Hij maakte deel uit van het panel dat voor de Wereldgezondheidsorganisatie de histologische typering van mammatumoren bij de mens verzorgde.

Op het gebied van het onderzoek betrad hij enkele nog slecht gebaande paden. Het eerste pad was dat van de normaliteit. Zijn vaak herhaalde vraag: 'wat is normaal?' zorgde nogal eens voor gemengde gevoelens van hilariteit, spot en toch ook respect. Hij ging zelf de vraag naar de kennis van de normaliteit, als basis voor beoordeling van abnormaliteit, niet uit de weg. Vanuit de door hem opgerichte 'mammaclub' werd de normaliteit van de mamma zeer nauwkeurig door drie promovendi (Kluck, Wackers en Wuite) bestudeerd. Als promotor was hij ook betrokken bij de dissertaties van Themans (over carcino-

men van de neusbijholten), Delemarre (precarcinoom van de larynx) en Oomen (micro-anatomie van de lever).

Het tweede pad was dat van de vergelijkende studie van spontane tumorziekten bij (huis)dieren en mens. Hampe was actief betrokken bij het opbouwen van de vergelijkende oncologie en heeft ook met plezier bijgedragen aan de tumoratlas van de Wereldgezondheidsorganisatie over tumoren bij huisdieren. Het heeft hem verheugd dat het in Amsterdam toch moeilijk begaanbare pad zich in Utrecht aan de Faculteit der Diergeneeskunde heeft verbreed tot een begaanbare weg.

Ondanks zijn soms zeer drukke werkkring heeft Hampe ook bijgedragen aan het organisatieleven door jarenlang als voorzitter te fungeren van de Nederlandse Patholoog-Anatomenvereniging, nu geheel in zijn geest Nederlandse Vereniging voor Pathologie geheten. Ook nog na zijn emeritaat heeft hij ten behoeve van het borstkankeronderzoek adviezen verstrekt aan de Gezondheidsraad. Ook was hij al vroeg betrokken bij de organisatie van het toenmalige Universitaire Kankercentrum, nu Integraal Kankercentrum Amsterdam.

Hampe was voortdurend aan het zoeken naar zingeving. Dat bleek ook bij zijn afscheid van het Van Leeuwenhoekhuis toen hij de daar gevestigde Kankerbibliotheek verrijkte met een bijbel, een koran en een bagavath gita.

In zijn omgang met mensen was er het spanningsveld tussen toewijding en onthechting. Hij voelde zich verantwoordelijk voor zijn medewerkers. Dat kwam onder meer tot uiting bij de door hem georganiseerde feesten op de botter of op zijn fraaie boerderij in Beets, waar hij een royale gastheer was. De laatste negen jaar van zijn leven heeft Hampe het geluk van de liefdevolle relatie met zijn vrouw Tonny mogen smaken. Wij wensen vooral Tony en ook Bertien, Hein en Florus toe dat zij in dankbare herinnering het grote verlies kunnen dragen.

J.F.M. DELEMARRE
W. MISDORP

Amsterdam, december 1994

Benoemd. Prof.dr.J.G.A.J.Hautvast is benoemd tot voorzitter van de Voedingsraad.

Overleden. D.H.A.Gerretsen, arts, op de leeftijd van 82 jaar (29 december 1994), Apeldoorn. P.Manusov, dermatoloog, op de leeftijd van 65 jaar (3 januari 1995), Amsterdam.

Promoties. BEVORDERD TOT DOCTOR: Te Amsterdam (Vrije Universiteit) mw.A.Vervelde op proefschrift *Eimeria tenella infections in chickens. To recognize and to be recognized*; te Groningen P.E.Spronk op proefschrift *Immunoactivation in systemic lupus erythematosus; parameter of disease activity and guideline for treatment*; te Leiden J.W.J.M.Jongen op proefschrift *The expression of osteoblast markers. Regulation by PTH and growth factors*, mw.D.L.M.Orsini op proefschrift *Proliferative $\gamma\delta$ cells: stimulatory ligands and T cell receptors features* en T.J.M.Verheij op proefschrift *Acute bronchitis in general practice*; te Nijmegen mw.G.W.Ploeger op proefschrift *Striatal dopamine in learning and memory. Investigations on the role of dopaminergic activity in the ventral and dorsal striatum in diverse learning and memory tasks in rats* en P.F.M.van der Ven op proefschrift *Molecular morphology of developing healthy and diseased skeletal muscle*; te Rotterdam W.I.de Boer op proefschrift *Groefactoren in blaasepitheel* en M.J.L.Bucx op proefschrift *Anaesthesiologische aspecten van biomechanica van laryngoscopie*; te Utrecht J.A.Hogeweg op proefschrift *Pain threshold and tissue compliance in juvenile chronic arthritis* en mw.G.A.Meins op proefschrift *Arthroscopische reconstructie na voorste kruisbandlaesie met het Leeds-Keio ligament*.